

РОЛЬ МІЖПРЕДМЕТНИХ ЗВ'ЯЗКІВ У ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ У ВИЩІЙ ШКОЛІ

В статті речь идет об использовании межпредметных связей в процессе изучения иностранного языка. С целью обогащения содержания обучения.

The article deals with application of inter-subject relations in the process of foreign language teaching with the aim of enrichment of the content of education.

Розглядаючи проблему міжпредметних зв'язків у системі шкільної освіти, О.В.Тесленко, зазначає що міжпредметні зв'язки виступають як дидактична умова, що сприяє піднесенню рівня науковості та доступності навчання [3; с. 78]. Міжпредметні зв'язки активізують пізнавальну діяльність студентів, підвищують якість знань і умінь. Вже давно відомо, що ефективність міжпредметних зв'язків на заняттях залежить від вміння педагога поєднувати зміст різних дисциплін, систематизувати знання з різних предметів. Це сприяє успішному засвоєнню знань з іноземної мови, дає можливість використовувати різні методи і прийоми для успішного володіння студентами інтелектуальними вміннями і навичками.

У 1658 році Я.А.Каменський підготував ілюстрований підручник "Світ чуттєвих речей у малюнках". Це був спрощений варіант книги "Відкриті двері мов", яка стала першим навчальним посібником, що був створений на засадах психологічних принципів навчання. Відомий педагог висловив думку про необхідність узагальнення всіх здобутих людством знань. Він був переконаний, що всі знання виростають з одного кореня навколишньої дійсності і мають між собою зв'язки, а тому й повинні вивчатися у зв'язках [2]. Роль міжпредметних зв'язків у вивченні іноземної мови полягає в тому, що вони дають можливість сформуванню у студентів цілісну картину світосприйняття. Вчені вбачають у міжпредметних зв'язках засіб розмежування знань, які мають засвоюватись студентами у процесі вивчення різних навчальних предметів. Процес вивчення іноземної мови також потребує уваги до здійснення міжпредметних зв'язків. Йдеться про необхідність організації взаємозв'язків іноземної мови з літературою, рідною мовою, історією, географією та іншими предметами. Не можна не

підкреслити вагомість країнознавчого аспекту у викладанні іноземної мови. Здійснення цих зв'язків передбачає цілеспрямоване використання всього арсеналу форм, методів, прийомів та засобів навчання, які допомагають виявити нові можливості вивчення країнознавчого матеріалу і виявити спільне й специфічне в його використанні при викладанні іноземної мови. Вдало підібраний матеріал з країнознавства суміжних предметів сприятиме не лише збагаченню мови студентів екстралінгвістичною та фактологічною інформацією, але й за допомогою міжпредметних зв'язків урізноманітнить діалогічну мову спілкування.

Досвід довів, що використання міжпредметних зв'язків доцільно застосовувати у процесі навчання іноземній мові з метою збагачення змісту навчання. Останнє допоможе уникнути штампів, стереотипів, повторів та одноманітності змісту у навчанні. Поглиблені знання студентів з країнознавства дозволяють викладачеві краще відобразити специфіку іноземної мови як засобу спілкування. Країнознавча інформація може охоплювати відомості про географічне положення та природні особливості країни, мова якої вивчається, допомагає студентам вивчати іноземну мову за допомогою ознайомлення з пам'ятками міст країни, з життям та діяльністю прогресивних громадських діячів, народними традиціями та святами.

Значною допомогою при вивченні іноземної мови є міжпредметні зв'язки з літературою та прикладним мистецтвом, оскільки знання літературних джерел відомих письменників, митців, композиторів викликає у студентів інтерес до матеріалу, який вивчається на заняттях з іноземної мови.

Т.І.Іванцюк при визначенні ролі міжпредметних зв'язків у процесі вивчення іноземної мови вказує, що поглиблення знань студентів (школярів) з країнознавства допоможе викладачу “краще відбити специфіку іноземної мови як засобу іншомовного спілкування”[1; с. 9].

Розглядаючи проблему навчання монологічному мовленню учнів старшої школи, В.Г.Хоменко та К.В.Дембновецька звертають увагу на можливості автентичних текстів країнознавчого характеру. Вони також підтверджують, що існує загальновідоме твердження: “широке і постійне використання у навчальній роботі країнознавчих матеріалів, що мають освітній, виховний та

розвивальний потенціал, що формує інтерес учнів до вивчення іноземної мови”[4; с. 8]. Відомо також, що взаємозв’язок у вивченні навчальних предметів – природний процес, зумовлений логікою навчання. Дуже важливим для успішного вивчення іноземної мови є наявність мовного середовища, бо саме воно є і джерелом, і стимулом вивчення мови народу, з яким людина має спілкуватися. Процес вивчення іноземної мови ускладнюється за умови відсутності такого середовища, тому досить важливою, є реалізація міжпредметних зв’язків.

Названий процес забезпечується: загальними предметами навчальної діяльності студентів; комплексною реалізацією загальних навчально-виховних завдань і змістом навчальних дисциплін; системою засобів активізації пізнавальної діяльності студентів. Основні завдання навчальної діяльності пов’язані з метою: дидактичною, розвиваючою і виховуючою. Саме вони пронизують увесь зміст освіти, насамперед, гуманітарної. Зумовлені роллю і місцем іноземної мови, сучасні методисти наголошують на важливості формування інтелектуальних умінь і навичок розумового розвитку студентів, розширення їхньої ерудиції. Послідовне й активне здійснення виховання студентів сприяє формуванню в них наукового кругозору. Це відбувається успішно при застосуванні міжпредметного матеріалу.

На підставі зв’язку іноземної мови з іншими дисциплінами міжпредметні зв’язки можуть мати таку структуру:

- за контактами з іншими предметами: генетичні, заставні, функціональні;
- за змістом: фактичні, понятійні, теоретичні;
- за метою використання для: доповнення і поглиблення знань про мову; порівняння споріднених чи відмінних явищ; розширення ерудиції, введення нового;
- за часом і формою реалізації: на занятті (розповідь, бесіда, самостійні завдання); у домашній роботі (завдання міжпредметного характеру); позааудиторній роботі (міжпредметні гуртки, факультативи, олімпіади, комплексні екскурсії) [3; с. 79].

Міжпредметні зв’язки конкретизують роботу викладача, пронизують усі види та форми навчальної діяльності. Вони є органічною частиною всього навчального процесу й забезпечують

систематичність у засвоєнні знань з іноземної мови та використання їх на практиці. Іноземна мова генетично пов'язана з історією будь-якої людської галузі знань. Вивчаючи її зв'язки з іншими предметами, треба мати на увазі, насамперед, ті з них, які допомагають з'ясувати виникнення та існування різних фактів мови, глибше розкрити їх суть.

Визнано, що важливим для засвоєння мовознавчих термінів також є використання міжпредметних зв'язків. Викладач може використовувати матеріал інших предметів з метою більш глибокого розкриття виникнення окремих термінів (особливо це стосується фразем). Дослідники виявили, що саме зв'язки іноземної мови з іншими дисциплінами допомагають усвідомлювати сутність фразеологічних зворотів. Досить вдалим є використання прийому, який здобув назву "невеликий коментар", що використовується в ході організації бесіди і під час виконання вправ лексичного, фраземного, етимологічного, стилістичного характеру.

Міжпредметні зв'язки доцільно використовувати в ході підготовки студентами невеликих доповідей, що містять факти з історії та літератури. Досвід нашої роботи переконує, що на заняттях іноземної мови із застосуванням міжпредметних зв'язків значно зростає активність студентів. Вони вчаться висловлювати власні думки, обговорювати актуальні питання сучасності, аналізувати, робити висновки тощо.

Не дивлячись на те, що проблема міжпредметних зв'язків досліджується досить давно, увага викладачів іноземної мови до неї має бути посилена для підвищення ефективності її вивчення студентами.

Література

1. Іванцюк Т.І. Реалізація міжпредметних зв'язків у процесі вивчення іноземної мови та зарубіжної літератури у школі // Іноземні мови. – 2004. – № 3.
2. Коменський Я.А. Мир чувственных вещей в картинках // Под ред. Проф. А.А. Красновского. – М.: Учпедгиз, 1957.
3. Тесленко О.В. Міжпредметні зв'язки у системі шкільної освіти // Засоби навчальної та науково-дослідної роботи: Збірник наукових праць. - Х. :ХДПУ, 1998. – Вип. 8-9.
4. Хоменко В.Г., Дембновецька К.В. Навчання монологічного мовлення учнів старшої загальноосвітньої школи на основі

автентичних текстів країнознавчого характеру //Іноземні мови. – 2002. – № 2.

Л.В.Мовчан

ІННОВАЦІЙНИЙ ПІДХІД ДО ОРГАНІЗАЦІЇ НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНОГО ПРОЦЕСУ У ВИЩОМУ НАВЧАЛЬНОМУ ЗАКЛАДІ

Рассматривается модульно-рейтинговая система обучения как новое средство преподавания в высшей школе. Она делает систему оценивания более гибкой и объективной, что побуждает студентов к систематической и активной самостоятельной работе.

Module-rating system of education is concerned as a new means of teaching at the University. It makes the traditional system of estimation more flexible and objective that impels students to systematic and active independent work.

Сьогодні, спрямоване на інтеграцію України в європейський та всесвітній освітні простори, вимагає кардинальних змін у сфері вищої освіти, що має на меті вдосконалення, а почасти й повний відхід від системи традиційної організації навчального процесу у вищих навчальних закладах, яка вже не може ефективно функціонувати в умовах інформаційного суспільства. Система традиційної організації навчального процесу, що характеризувалася недостатньою індивідуалізацією процесу навчання й учіння, низьким рівнем самостійності студентів, відсутністю стимулів до регулярної та якісної роботи, забезпечувала різні сфери суспільної діяльності випускниками репродуктивного способу мислення, практично неадаптованого до нових вимог. Формування інформаційного суспільства передбачає, що випускники навчальних закладів, і насамперед, вищих, зможуть самостійно адаптуватися до цих вимог та стануть активними учасниками творення такого суспільства.

Можна виділити кілька основних вимог, які суспільство висуває до випускників вищих навчальних закладів:

- уміння самостійно набувати необхідні знання, застосовувати їх на практиці для вирішення різних завдань, що виникають у професійній діяльності та в житті;

- самостійно критично мислити, бачити реальні проблеми і, використовуючи сучасні технології, шукати шляхи раціонального їх вирішення;
- ефективно працювати з усією доступною інформацією;
- психологічно грамотно будувати моделі поведінки в різних соціальних групах;
- уміти спільно працювати в різних сферах, галузях, в різних ситуаціях, мати навички колективної праці та виходу з будь-яких конфліктних ситуацій;
- мати високий рівень готовності до самоосвіти, розвитку власного культурного рівня.

У нинішній ситуації інформаційне суспільство до певної міри стає й законодавцем моди на той чи інший навчальний предмет. Це, зокрема, стосується предмету “Іноземна мова”, рейтинг якого за останнє десятиліття суттєво підвищився. Це спричинено тим, що знання іноземної мови, з одного боку, стимулює студентів докладати зусиль для засвоєння цієї мови, а з іншого – стимулює викладачів застосовувати різні новітні методики та технології. Це позитивне зрушення відчутне не тільки в мовних (спеціальних) вищих навчальних закладах, а й у немовних, зокрема аграрних, де внутрішня й зовнішня позитивна мотивація знання студентами іноземної мови ґрунтується на реальності їх перспективного кар’єрного зростання, насамперед, у спільно створених з іноземцями фірмах, де мовою спілкування найчастіше виступає англійська. Це саме стосується і безпосередніх письмових контактів із закордонними колегами та мережі Інтернет, основною мовою яких є також англійська.

Проте навчання іноземної мови в аграрному ВНЗ має свої особливості, продиктовані необхідністю реалізації принципів професійно-орієнтованого підходу до навчання. Тому орієнтація навчального курсу на формування в студентів немовних вищих навчальних закладів умінь різних видів професійного спілкування з використанням іноземної мови вимагає вирішення цілої низки питань, що стосуються оптимальної організації процесу навчання з огляду на сучасні вимоги. Який шлях необхідно обрати, щоб підготувати конкурентоспроможного випускника не лише для внутрішнього ринку праці, а й для світового?

На нашу думку, найбільш дієвим чинником для вирішення

цього завдання є застосування модульно-рейтингової системи навчання (МРСН), яку можна використовувати як для очної, так і заочної, дистанційної чи екстернатної форм навчання. Оскільки МРСН передбачає і самостійну роботу студентів, то в руках викладача ця технологія навчання стає надійним інструментом для формування професійних якостей.

Однак, тут необхідно враховувати й інші чинники, що гальмують ефективне застосування МРСН:

- по-перше, недостатній рівень знань і вмінь, з яким приходять випуски загальноосвітніх шкіл, що зумовлює врахування різнорівневої мовної підготовки та посилення індивідуально-диференційованого аспекту навчання;
- по-друге, надзвичайно мала, навіть, як для немовних ВНЗ, кількість годин, відведених на вивчення іноземної мови. Одна - дві навчальних години на тиждень не сприяють глибокому засвоєнню одержаного матеріалу, а тому постає проблема інтенсифікації навчання;
- по-третє, відсутність іншомовної аудиторії, що з технічного боку посилюється ще й відсутністю лінгафонних кабінетів.

Будучи однією зі складових кредитно-модульної системи організації навчального процесу, МРСН є інструментом оцінювання знань студентів із визначенням їхнього рейтингу в розрізі навчальних дисциплін. При цьому вона не скасовує традиційної системи оцінювання, а, існуючи паралельно, робить її більш гнучкою, об'єктивнішою, чим стимулює студентів до систематичної та активної самостійної роботи протягом усього періоду навчання та має на меті створення здорової конкуренції між студентами у навчанні.

Учасниками навчального процесу за модульно-рейтинговою системою, як і за традиційної організації, є студент і викладач. Причому курс "Іноземна мова" залишається чи не єдиним, де викладач не може обмежитися роллю тільки консультанта. У його діяльності, спрямованій на професійну підготовку студента в умовах МРСН, передбачаємо такі етапи:

1. Усвідомлення важливості формування та розвитку в студентів професійної компетентності та передбачення труднощів, з якими вони можуть зіткнутися у процесі підготовки.
2. Складання спеціальної системи індивідуально-орієнтованих

завдань.

3. Спостереження за діяльністю студентів на заняттях.
4. Коригування системи індивідуально-орієнтованих завдань.
5. Визначення рівня сформованості узагальненої професійної мовної компетенції студентів.

Тож саме викладач є тією людиною, від якої залежить правильне структурування матеріалу навчального курсу, тобто виокремлення та об'єднання тем у модулі.

Розглядаючи модуль як одне з ключових понять сучасної педагогічної науки, варто наголосити, що він носить двосторонній характер: його розглядаємо одночасно і як замкнену, і як відкрити одиницю навчального процесу. Замкненість кожного модуля полягає в тому, що він є своєрідною незалежною ланкою, яка має свої завдання, мету, установки, забезпечення. Відкритість характеризується тим, що оволодіти навчальним матеріалом певного модуля неможливо, якщо студент не володіє знаннями з попереднього модуля. Таким чином у процесі вивчення навчальної дисципліни модульним способом дотримується принцип наступності та перспективності.

Технологія розробки курсу іноземної мови у ВНЗ, де використовується МРСН, має розпочинатися з визначення діагностичних цілей навчання. Наступний етап – організація змістового боку навчального курсу. В процесі відбору змісту навчання переважають два основні напрями: по-перше, потрібно враховувати вимоги державного стандарту для певної спеціальності; по-друге, міжпредметні зв'язки навчального курсу з іншими професійно спрямованими дисциплінами аграрного профілю, а особливо їх практичну значущість у подальшій діяльності працівника аграрної галузі. На наступному етапі відібраний навчальний матеріал необхідно структурувати. Сутність цього процесу полягає в тому, що викладач відшукує зв'язки між темами чи розділами, а також здійснює моніторинг інформаційної ємності кожної теми чи розділу. Тільки після одержання оцінки кожного сегмента викладач розбиває увесь навчальний матеріал на модулі. Всі модулі мають бути структурованими за єдиним принципом для того, аби потім вони логічно об'єднувалися в цілісну навчальну дисципліну. Однак викладач може використати і загальноприйнятий підхід до структурування змісту навчання, який

передбачає виокремлення базового компонента іноземної мови для загального вжитку і мови для спеціальних (професійного спрямування) цілей. Кожний модуль має включати теоретичний матеріал, практичну частину, теми для самостійних досліджень (сюди включаємо індивідуальні науково-дослідні завдання, проекти, реферати), питання для проміжного контролю, а також питання для підсумкового контролю знань студентів за модуль. Останнє передбачає розробку форм і методів контролю, оцінювання і корекцію рівня засвоєння матеріалу, вміщеного в модулі. Під час вивчення матеріалу кожного модуля студент також “заробляє” визначені шкалою оцінювання знань рейтингові бали. Їх вага особливо відчутна в порівнянні з екзаменаційним балом, одержаним за традиційної системи організації навчання, яким є свого роду середнє арифметичне за курс. Рейтинговий бал стимулює студента достроково вийти на визначений рівень ще до підсумкового контролю, що дасть можливість одержати оцінку за екзамен “автоматом”. Однак у цьому можна вбачати і певний недолік: мотивація деяких студентів може виявитися заниженою, що призведе до орієнтації їх тільки на найнижчий допустимий рівень-мінімум. Тому завданням рейтингової системи оцінки знань має стати і моніторинг процесу оволодіння студентами поточного матеріалу, що дасть змогу своєчасно виявляти “пробіли” в їхніх знаннях.

Таким чином, модульно-рейтингова система навчання є якісно новим рівнем організації викладання у вищій школі, в основі якої лежить неперервна індивідуальна робота з кожним студентом.

Література

1. Алексюк А.М. Експериментальне впровадження технології модульної організації навчання у вищій школі // Проблеми вищої школи. – К.: Вища школа, 1994. – Вип.79. – С. 3-6.
2. Пащенко М.І. Теоретичні основи модульного навчання. Посібник, Умань, 1996. – 38 с.
3. Шиян Н. Модульно-рейтингове навчання у процесі підготовки вчителя // Рідна школа, 1998. – № 10. – С. 8.

ОСОБЛИВОСТІ МЕДІЙНОГО ВИХОВАННЯ

Автор рассматривает вопрос необходимости осуществления медийного воспитания подрастающего поколения на современном этапе, его основные методы и формы. Доказывает необходимость подготовки будущих педагогов к медиаобразовательной деятельности.

The author considers necessity of the media education of the rising generation at the present stage, its basic methods and forms. The paper proves need of preparation of the future teachers to the mediaeducational activity.

Сучасний світ важко уявити без засобів масової інформації. Їх кількість з кожним роком зростає, і, відповідно, зростає кількість поширюваної ними інформації. Особистість, яка формується у сучасному суспільстві, повсякчас стикається із мас-медіа. Б.Єржабова говорить навіть про “медійне дитинство”, “...бо діти ростуть і сприймають світ навколо себе через технічні засоби” [1, с. 102]. Таким чином можна стверджувати, що “...медійні засоби є визначальними у вихованні” [1, с. 103]. Медійна революція, швидке зростання кількості та значення мас-медіа принесли не тільки оптимізацію процесу спілкування й удосконалення можливостей інтелектуальної праці людини, але й великі небезпеки, найперше, у сфері формування поглядів і переконань людей. Серед негативних явищ: бруталізація суспільного життя, послаблення чутливості людей, маніпулювання інформацією, запровадження дезінформації, зниження рівня знань, нівелювання авторитетів, формування агресивності, нищення християнських цінностей, експерименти над людською підсвідомістю, руйнування міжособистісних зв’язків, уніфікація суспільного життя, сексуальна депривація тощо [6, с. 19].

Проблеми розвитку інформаційного суспільства торкнулися й України. Велика кількість інформації, що навалилася на непідготовленого споживача, впливає на його не лише фізичне, але й психічне, духовне здоров’я. Ця засторога особливо стосується дітей та підлітків, оскільки “... інтенсивна інформатизація суспільства кардинально перебудовує простір дитинства, впливає на психологію взаємодії особистості з оточуючим світом” [3, с. 9].

Науковці прийшли до висновку, що "... зусиллями наднаціональних ЗМІ старше покоління й уся система освіти швидко втрачає можливість контролювати інформацію, яка надходить до молоді й слугує формуванню її самосвідомості" [2, с. 9].

Саме тому мас-медіа розглядають як могутній чинник виховання та соціалізації підростаючого покоління, який, на жаль, не завжди позитивно впливає на формування особистості.

Звісно так було не завжди. Мабуть, саме тому сучасне інформаційне середовище так вагомо впливає на становлення особистості. На жаль, ні батьки, ні педагоги не виявилися готовими надати дітям допомогу й поради, як потрібно спілкуватися зі ЗМІ без шкоди для здоров'я.

Захід стикнувся із подібними проблемами швидше за наше суспільство. Отже, є у кого повчитися, перейняти досвід. Недаремно там активно розвивається така галузь педагогічної науки, як медіапедагогіка. Медіапедагогіка – це міждисциплінарна наука про контрольовану та інтенційну дію і використання медіа з дидактичною та виховною метою [5, с. 8]. Отже, складовою її частиною є медіавиховання. У межах цього напряму дослідницькі праці концентруються на ролі мас-медіа у виховних процесах, що здійснюються у сім'ї, дошкільних установах, усіх щаблях шкільництва, різних площинах суспільного життя. Дослідження мас-медіа доповнюється медійним вихованням [6, с. 16].

Мета статті – на основі зарубіжного та вітчизняного досвіду проаналізувати завдання та особливості медійного виховання дітей і молоді.

Медіавиховання – це розділ медіапедагогіки, який покликаний формувати світогляд, інтереси, потреби, ідеали, мотиви, ціннісні орієнтири, свідомість, переконання, судження, а також конкретні риси характеру, якості особистості, моделі поведінки, а також розвивати її культуру засобами масової комунікації" [4, с. 77]. Головною метою медіавиховання є підготовка до рефлексійного, критичного і корисного користування ЗМІ [6, с. 16]. Медійне виховання поєднує два аспекти: виховання засобами мас-медіа та виховання, спрямоване на підготовку підростаючого покоління до комунікування зі ЗМІ.

Виховання засобами мас-медіа можливе лише за умови їх методично правильного використання. За таких умов воно сприяє

розширенню кругозору дітей та підлітків, їх духовному збагаченню, формує у них модель позитивної поведінки, допомагає у виборі професії, формує почуття прекрасного, ознайомлює з видами спорту, спонукає до занять фізкультурою і спортом тощо.

Водночас використання у повсякденному житті мас-медіа несе багато загроз для дітей та підлітків. Вони здатні формувати неправильні ціннісні орієнтири, культивувати почуття помсти, навчати агресії, зменшувати здатність до спілкування з навколишніми, зрештою, іноді віртуальна реальність настільки захоплює підростаючу особистість, що вона перестає розмежовувати її з реальною дійсністю тощо.

Проте надзвичайно важливою є підготовка підростаючого покоління до користування ЗМІ. У цьому процесі мають бути задіяні і сім'я, і школа, і громадські організації, і Церква – усе оточення дитини.

Відразу мусимо зазначити, що успішно це завдання можуть виконувати лише ті вихователі, які готові до такої роботи, тобто у яких сформована інформаційна культура, адже транслятором культури може бути лише її носій. Отже, питання підготовки майбутніх учителів, вихователів до медіаосвітньої роботи видається важливим завданням. Надзвичайно доцільним у такій ситуації вважається вивчення майбутніми педагогами медіаосвітніх курсів.

Звернувшись до зарубіжного досвіду, бачимо, що, наприклад, початки медіаєдукації в Америці пов'язані з 1906 роком, коли фірма Keystone View Company видала підручник для вчителів, який обумовлював використання у шкільній практиці набору з 600 діапозитивів. У 20-х рр. до навчальних програм в педагогічних навчальних закладах було запроваджено окремий предмет "Visual Instruction" (візуальне навчання), вивчення якого в окремих штатах було умовою отримання учительського диплому [6, с. 18].

В Україні майбутніх учителів здебільшого готують до використання мас-медіа у навчальному процесі, а от виховним аспектам ЗМІ приділяється, на нашу думку, недостатньо уваги. Цей момент є негативним, оскільки саме вчителі покликані формувати інформаційну культуру як школярів, так і їх батьків, які зростають в іншій інформаційній ситуації, а тому часто виявляються

неспроможними надати дітям допомогу у користуванні сучасними ЗМІ.

Робота зі школярами передбачає застосування таких методів і форм роботи, які дозволили б сформувати у них культуру взаємодії із ЗМІ, критичне мислення щодо інформації, розуміння того, як створюються медіапродукти, творчі здібності школярів шляхом самостійного створення, розповсюдження, аналізу та оцінювання медійних продуктів; здатність дитини до морального самозахисту від негативної інформації ЗМІ. Щодо методів роботи, то доцільними видаються бесіди, пояснення, дискусії, рольові ігри, які видаються особливо продуктивними. Важливо вказати, що вибираючи той чи інший метод роботи, вихователь повинен керуватися відомими у педагогіці положеннями, використовуючи не один метод, а їх комплекс. Таке поєднання різних методів дозволить залучати до роботи всіх школярів, активізувати весь арсенал чуттєвого сприймання і допоможе організувати роботу без перенавантажень. Формами роботи можуть бути як відповідні уроки, так і позаурочні заходи. Це може бути обговорення різноманітних проблем та виконання різноманітних завдань у форматі популярних програм (“Брейн-ринг”, “Найрозумніший”, “Що? Де? Коли?”, “Я так думаю” тощо); обговорення телевізійних програм та фільмів у формі дискусії, інтелектуального бою, конференції, суперечки “телекритиків” тощо; заходів, що побудовані на матеріалах художніх фільмів чи телевізійних програм (відкритий мікрофон “Хочу висловитися” (про стан сучасного телеекрана); сократівська бесіда “Чи варто діяти морально, якщо це не вигідно?”; години відвертості “Фільм, який змінив моє ставлення до життя”, “Чого я не зроблю за жодних обставин”; інтелектуальний бій “На рингу – Добро і Зло”; рольова гра “Прес-конференція з режисером (актором, сценаристом тощо); “Захист улюбленої телевізійної програми”; диспут “Агресивність – ознака сили чи слабкості”, “Наслідування – набування досвіду чи самогубство власного “Я”, “Телебачення – благо чи шкода”; бесіда “Роль телебачення у житті людини”, творчий проект “Якби телебачення перестало існувати...”, “Телебачення майбутнього”, “Лист улюбленому телегерою”). Робота з батьками – надзвичайно важливий напрям діяльності вчителя. Вона передбачає діяльність, метою якої є допомога батькам у формуванні

інформаційної культури дітей, та робота, спрямована на формування інформаційної культури самих батьків, адже вони самі не завжди можуть зорієнтуватися у великій кількості інформації. Основними напрямками роботи класного керівника з батьками у процесі формування інформаційної культури є: 1) ознайомлення з умовами виховання в сім'ї, з інформаційними уподобаннями її членів; 2) визначення рівня інформаційної культури батьків; 3) виявлення труднощів, які відчувають батьки у комунікуванні з інформацією; 4) виявлення позитивного досвіду сімейного виховання у напрямі формування інформаційної культури дітей з метою його поширення; 5) допомога батькам у формуванні їх інформаційної культури, якщо така потреба існує; 6) залучення батьків до позаурочної виховної роботи; 7) проведення різноманітних заходів: лекцій, семінарів, бесід, круглих столів, рольових ігор тощо; 8) створення банку науково-методичної інформації з проблем формування інформаційної культури.

У роботі з батьками класні керівники можуть застосовувати різноманітні форми та методи: не лише заходи просвітницького характеру (батьківські збори, лекції, розповіді), але й форми роботи, які передбачають активність самих батьків (різноманітні конкурси, вікторини, змагання, дискусії, диспути тощо). Така робота допомагає батькам висловлювати власну точку зору, слухати думку інших батьків та переймати позитивний досвід сімейного виховання.

Отже, у зв'язку зі зростанням кількості та значення інформації у сучасному світі питання медійного виховання стають надзвичайно актуальними. На часі підготовка майбутніх педагогів до медіаосвітньої діяльності, яка здійснюється у кількох напрямках, поєднуючи роботу із школярами з роботою з батьками. Проте ця стаття не вичерпує усіх питань медійного виховання. Залишаються недослідженими питання історичного розвитку медіаосвіти в Україні, медіавиховання різних категорій школярів тощо.

Література

1. Єржабкова Б. Вибрані питання соціальної педагогіки. – Дрогобич: Вимір, 2003. – 364 с.
2. Корсак К. Суспільства й освіта ХХІ століття – дороговкази для футурологів // Людинознавчі студії: Зб. наук. праць Дрогобицького державного педагогічного університету імені

- Івана Франка / Ред. кол. Т.Біленко, В.Скотний та ін. – Дрогобич: НВЦ “Каменяр”, 2002. – Випуск п’ятий. – С. 4-15.
3. Національна програма виховання дітей та учнівської молоді в Україні // Світ виховання. – 2004. – № 4. – С. 7-30.
 4. Робак В. Медіа-педагогіка: аналіз інноваційного зарубіжного досвіду // Діалог культур: Україна у світовому контексті: Філософія освіти: Зб. наук. праць / Ред. кол. І. Зязюн та ін. – Львів: Видавництво “Сполом”, 2002. – Вип. 8. – С. 70-92.
 5. Juszczak S. Wprowadzenie // Edukacja medialna w społeczeństwie informacyjnym / Pod redakcją S. Juszczaka. – Torun, 2002. – S. 7-9.
 6. Strykowski W. Pedagogika i edukacja medialna w społeczeństwie informacyjnym // Edukacja medialna w społeczeństwie informacyjnym / Pod redakcją S. Juszczaka. – Torun, 2002. – S. 13-24.

Т.В.Карпінська

ОСОБЛИВОСТІ ВИКЛАДАННЯ МУЗИЧНОГО ФОЛЬКЛОРУ НА МУЗИЧНО-ПЕДАГОГІЧНИХ ФАКУЛЬТЕТАХ УКРАЇНСЬКИХ ПЕДАГОГІЧНИХ УНІВЕРСИТЕТІВ

В данній статтє рассматриваются педагогические аспекты музыкально-фольклористического образования на музыкально-педагогических факультетах (институтах) педагогических университетов. Анализируется значение фольклоризма, как неотъемлемого компонента содержания преподаваемых дисциплин, таких как: специнструмент, вокал, хор и оркестр, хоровая аранжировка, ансамбль и многих других. Проведен сравнительный анализ соответственно качества звукового фольклорного материала на музыкально-педагогических факультетах и консерваториях (музыкальных академиях).

This article deals with pedagogical aspects of music and folklore education at the musicpedagogical faculties (institutes) of pedagogical universities. It analyses the meaning of folklorism as an inseparable component of the contents of the subjects taught. They are as follows: special instrument, vocal, choir and orchestra, choir arrangement, ansamble and many others. A comparative analyses of the number of sound folklore material at musicpedagogikal faculties and

conservatories (music academies) respectively was carried out.

В умовах національно-культурного відродження система музичного виховання в навчальних закладах України потребує переосмислення з урахуванням історико-педагогічних традицій, що склалися впродовж багатьох століть. Сьогодні музично-фольклористичні дисципліни стали важливою частиною музичної освіти. Народна музика викладається в усіх вищих і середніх навчальних закладах України. І тому актуальність даної проблеми зумовлене ціннісним критеріальним підходом до реформування системи вищої музичної освіти в Україні, соціокультурних чинників та педагогічних передумов становлення музично-фольклористичних дисциплін у вищій школі, зокрема на музично-педагогічних факультетах (інститутах) ВНЗ.

Розкриттю історико-педагогічних проблем музичної освіти сприяє цілий спектр сучасних дидактичних досліджень провідних учених, де визначено шляхи реформування змісту, форм, методів сучасної мистецької освіти та перспективи її подальшого розвитку (А.Болгарський, С.Горбенко, І.Зязюн, О.Олексюк, Г.Падалка, О.Рудницька та ін.)

Педагогічні аспекти проблеми музично-фольклористичної освіти саме на музично-педагогічних факультетах у спеціальній науковій літературі ще недостатньо вивченні й потребують окремих досліджень, уточнення й доповнення, вивчення й узагальнення набутого досвіду.

Мета цієї статті – охарактеризувати специфіку викладання музичного фольклору та фольклористики на музично-педагогічних факультетах (інститутах) педагогічних університетів та обґрунтувати значимість фольклоризму, як невід’ємного компонента змісту фахових дисциплін.

Музичні вищі навчальні заклади в Україні не лише проводять підготовку фахівців з музичного фольклору (що є основним завданням), але й здійснюють велику виховну, навчально-методичну та наукову роботу: створюються нові навчальні плани, програми, посібники, видають хрестоматії з музичного фольклору – це становить органічну частину навчально-педагогічного процесу. Значною своєрідністю музично-фольклористичного виховання і навчання відзначається діяльність музично-педагогічних факультетів (інститутів), на яких ведеться

підготовка вчителів музики у школах. Специфіка полягає в тому, що академії музики, університети культури і мистецтв вивчають автентичні зразки фольклору – на музично-педагогічних факультетах наголос зроблено на вивченні фольклоризму.

Під ним у наш час розуміється свідоме використання фольклору (тематики, мелодики, форм, ладів, багатоголосся, образів, персонажів тощо) в авторській творчості. До сфери фольклоризму зараховується також виконання фольклорних творів професійними та аматорськими колективами (пісненими, інструментальними, хореографічними, різного роду “фольклорними ансамблями” тощо), а також використання фольклорних зразків для цілей загальнокультурного та музичного виховання учнівської та студентської молоді.

Немає потреби заглиблюватися у проблематику використання фольклору композиторами, письменниками, режисерами, співаками, хореографами тощо (це предмет дослідження іншої наукової галузі – мистецтвознавства). Цій темі присвячена спеціальна література. Для прикладу назвемо імена кількох дослідників цієї проблематики в галузі мистецтвознавства та літератури: М.К.Азадовський уперше ставить проблему використання фольклору в творчості російських письменників [1, с. 214-254]; О.А.Правдюк коротко торкається фольклоризму українських композиторів [6, с. 243-248]; А.І.Іваницький у навчальному посібнику “Українська народна музична творчість” [3, с. 292-302] уперше подає інформаційну панораму використання фольклору в системі сучасної культури – в літературі, композиторській творчості, в кіно, в образотворчому мистецтві, в хореографії, театрі, науці і музичному житті (у пропаганді фольклору).

У музичному вихованні традиції фольклоризму [3, с. 292-302] мають перевірену практику, яка на сьогодні цілком склалася і міцно утвердилася ще у 1990-ті роки. Важливу роль тут відіграють інструменталісти – професійні виконавці та студенти, що навчаються гри на українських народних інструментах, капели бандуристів, тріо бандуристок, оркестри народних інструментів навчальних закладів. Викладання бандури, баяна, балалайки та інших народних інструментів охопило усі ланки музичної освіти – від музичних шкіл до консерваторій. Щоб побачити, яке велике

місце належить фольклоризму навіть у музичних школах, достатньо узяти для прикладу програму з баяну [2]. У переліку рекомендованого репертуару для кожного класу ще додаються численні зразки народних мелодій в обробці для баяна, причому, не тільки українські, але й російські, литовські, молдавські, польські і т. д. Таким чином, вивчаючи гру на баяні, учень водночас збагачує власні слухові враження розумінням фольклорних стилів різних народів Європи і навіть світу. І це ж саме стосується вивчення інших музичних, особливо народних інструментів, хоча і в класі фортепіано в репертуар входить немало обробок народних мелодій.

Цей воістину величезний і цінний масив музичних творів, пов'язаний з фольклором, що зараз налічує багато тисяч зразків, почав формуватися ще у XIX ст., коли до справи активно підключилися композитори, які й створили тисячі обробок та стилізацій у фольклорному плані. Оскільки з відкриттям музично-педагогічних факультетів у середині XX ст. важливе місце у навчальних програмах відводиться вивченню народних інструментів та грі в народних оркестрах, фольклорні мелодії постійно звучать у класах музичних інструментів, в оркестрових класах, на екзаменах, у громадських концертах тощо.

Вивчення власне музичного фольклору обмежується, згідно навчального плану, курсами "Народна музична творчість" та "Етнографія і фольклор", які читаються один семестр на 2 курсі. Передбачена також фольклорна практика у IV семестрі протягом 2-х тижнів. Цього, звичайно, було б недостатньо для вивчення народної музики.

Не менше місце фольклорним мелодіям в обробках (тобто, власне фольклоризму) відводилося і продовжує відводитися під час навчання співу. Учбовий репертуар вокалістів-студентів, хорового класу містить значну кількість народних пісень. Не кажучи вже про те, що М.В.Лисенко, М.Д.Леонтович, К.Г.Стеценко, Л.М.Ревуцький, М.Ф.Колесса, Є.Т.Козак та багато інших українських композиторів, які аранжували українські народні пісні для хору та для солоспіву, становлять значну частину репертуару хорових навчальних капел та вокальних класів на музично-педагогічних факультетах.

Для повноти картини назвемо ті дисципліни, де фольклорні мелодії займають значне місце: спеціалізований вокал, хоровий

клас, оркестровий клас, педагогічна практика, інструментовка, хорове аранжування, диригування та читання хорових партитур, хорознавство, методика музичного виховання, сольфеджіо, історія української музики, ансамбль, народна музична творчість, методика викладання гри на музичному інструменті. Тобто, не менше 15-ти навчальних дисциплін насичені матеріалами музичного фольклору в мистецьких обробках композиторів. І якщо порівняти кількість звукового фольклорного матеріалу на музично-педагогічних факультетах із консерваторіями чи університетами мистецтв, – перевага здебільшого буде на боці музично-педагогічної освіти. Також, слід зазначити, що тематика курсових і особливо дипломних робіт присвячена народній музиці та проблемам музичного виховання на зразках народної музики. Виявляється, музично-педагогічна практика по лінії фольклоризму набагато випередила формування музичної фольклористики як теоретичної і методичної складової педагогічного процесу.

Така спрямованість на фольклорно-краєзнавчу підготовку майбутнього вчителя музики ніколи не припинялася на музично-педагогічних факультетах вищих навчальних закладів. Методисти, викладачі включають фольклор та етнографію в систему виховання майбутнього вчителя.

Виховне та навчально-методичне використання музичного фольклору в навчальному процесі зараз посилюється. Дуже показовим у цьому розумінні є методичне видання посібника-довідника, укладене А.Г.Болгарським для вступників до вищих навчальних музичних закладів із спеціальності “Музика”, 1993 рік, у двох частинах. Звертає на себе увагу значна насиченість посібника фольклорним матеріалом, а також загальна методологічна зорієнтованість на важливість фольклористичних знань.

У “Вступі” першої частини наголошується: “Через опанування фольклорних традицій вчитель музики вирішує такі завдання музичного виховання в загальноосвітній школі” і далі перераховано пункти, з яких виділимо: формування сприйняття музики; розвиток музичних здібностей, мислення, відчуття, уяви; виховання потреби грати, співати у хорі, фольклорному ансамблі тощо [4, с. 3-4]. Трохи нижче роз’яснюється перспектива праці після закінчення навчання:

“По закінченні ВНЗ за спеціальністю “Музика і народознавство” випускник повинен отримати такі уміння і навички:

- збирати фольклор;
- володіти методикою записування фольклору;
- вміти розшифровувати народні мелодії;
- створювати самобутні фольклорні колективи, які б продовжували традиції батьків;
- методично правильно проводити свята народного календаря із урахуванням їх виховних і педагогічних функцій” [4, с. 6].

Серед інших завдань, які має вирішувати абітурієнт, – записування мелодії народної пісні нотами та підбір до неї акомпанементу. Подається список із 25-ти народних українських пісень, які абітурієнт має вивчити і підготувати на екзамен з фаху [4, с. 17-18].

Друга частина посібника-довідника – короткий конспект з дисциплін фахових випробувань абітурієнта. Перша дисципліна, з якої починається посібник, – “Народна творчість” [5, с. 3-21]. На сторінках 117-140 подано мелодії з текстами 25-ти пісень, що були перераховані за назвами у 1-й частині посібника-довідника.

Таким чином, ми бачимо глибоко продуману систему музично-фольклористичного виховання не тільки у вищих навчальних закладах, але й на стадії випробувань абітурієнта. Схожа система застосовується також на вступних екзаменах у академіях музики (консерваторіях) та в університетах культури і мистецтв. Отже, при поглибленому аналізі стану викладання музичного фольклору на музично-педагогічних факультетах розкривається картина значно глибшого, ніж це могло видатися при перегляді тільки навчальних планів, проникнення народної музики в більшість фахових дисциплін. Особливо важливо, що музичний фольклор посідає значне місце в системі виховання та музичної підготовки майбутніх вчителів музики. Тому що саме через школу можна не тільки зберегти великі музичні цінності минулого, але й зміцнити та поширити роль музичного фольклору в умовах інформаційних технологій.

Література

1. Азадовский М.К. История русской фольклористики. – Т.1. – М.: Учпедгиз, 1958. – 480 с.

2. Баян: Програма для дитячих музичних шкіл і шкіл мистецтв /Укл.: В.С.Паньков, В.М.Троценко. – К.: РМКНЗ Мін. культури і мист. України, 1996. – 76 с.
3. Іваницький А. Українська народна музична творчість: Навч. посібник. Вид. 2, допрацьоване. – К.: Муз. Україна, 1999. – 224 с.
4. Мистецтво. Завдання і тести. Ч.1. Посібник-довідник для вступників до вищих навчальних закладів із спеціальності “Музика” /Автор Болгарський А.Г. – К.: Генеза, 1993. – 32 с.
5. Мистецтво. Завдання і тести. Ч.2. Посібник-довідник для вступників до вищих навчальних закладів із спеціальності “Музика” /Автор Болгарський А.Г. – К.: Генеза, 1993. – 144 с.
6. Правдюк О.А. Українська музична фольклористика. – К.: Наук. думка, 1978. – 328 с.

І.Волощук

УДОСКОНАЛЕННЯ АНАЛІТИЧНО-ПРОГНОСТИЧНИХ УМІНЬ МОЛОДОГО ВЧИТЕЛЯ ЗАСОБАМИ МЕТОДИЧНОЇ РОБОТИ ШКОЛИ

В статье рассматривается проблема формирования аналитично-прогностических умений молодого учителя в системе методической работы школы.

The problem of forming of the analytic prognostic competence of yang specialists in the system of methodical work of school is considered in the article.

Оновлення суспільного життя в Україні потребує нового педагогічного бачення проблеми переорієнтації освітнього процесу. Сучасній школі потрібні вчителі, які оперативнo і творчo реагують на зміни соціального середовища, спроможні зміцнювати здатність до саморозвитку, протистояти штампам і негативним стереотипам у процесі навчання.

Перетворення стосунків вчителя і учня в демократичному руслі не відбудеться, якщо педагог свідомо не прямує до цієї мети.

Успіх здебільшого залежить від розуміння педагогом суті свого фаху. Якщо молодий педагог з самого початку своєї діяльності здатен виробити стратегію роботи над собою, створити відповідні інструменти саморозвитку, самоаналізу, та